

ISBN 978-80-557-1703-6

MATEJ LAŠ

DEJINY BRITSKÉHO TELEVÍZNEHO HUMORU V HISTORICKO-KULTÚRNEJ PERSPEKTÍVE: Od impéria k brexitu

DEJINY BRITSKÉHO TELEVÍZNEHO HUMORU V HISTORICKO-KULTÚRNEJ PERSPEKTÍVE

Od impéria k brexitu

 ELIANUM
2020

© Mgr. Matej Laš, PhD.

PREDHOVOR

„Vtipy vznikajú preto, lebo spoločnosť je rozporuplnou štruktúrovaná. V raji vtipov niet.“

(English, 1994, s. 9).

Nájsť lapidárnu definíciu humoru je naozaj ľažké. Zhruba rovnako ľažké, ako je niekedy odpovedať na otázku: „Prečo je niečo vtipné?“ alebo zadefinovať, čo znamená adjektívum „lapidárny“. V akademickom svete humor nepatrí medzi často pertraktované témy, predovšetkým ten televízny. Skôr naopak. Buďme radi. Akademici v strednej Európe totiž oplývajú špeciálnou schopnosťou vysať všetko vtipné a z humornej témy vyrobiť suchopárnu osemstostranovú monografiu so sedemstom poznámkami pod čiarou,² ktorej cieľom je kompletne znechutniť tému, vyzerať pritom ako odborník a donútiť čitateľa, aby len skonštatoval, že je to komplikovanejšie, ako sa na prvý pohľad zdá. Ved' uznajte, aký zákerný človek vymyslel názov vedy o humore – gelotológia?³ Veríme, že tento pokus nedopadne rovnako, hoci máme isté pochybnosti. *De omnibus dubitandum est.* O všetkom treba pochybovať. Len nie o pochybovaní.

Niekto o humore nepíše preto, lebo mu pripadá nezaujímavý a niekto zasa preto, lebo ho považuje za nebezpečný. Negatívny postoj k smiechu a k humoru je v prípade niektorých kresťanských vodcov (Ambrósius Milánsky, Hieronym, Bazil Veľký) pochopiteľný.⁴ Nielen preto, lebo si z nich v mladosti priatelia určite často ufahovali

2 Poznámky pod čiarou súce slúžia na doplnenie informácií, ale v skutočnosti je v nich vždy napísané to najdôležitejšie.

3 Domnievame sa, že to bol ten istý človek, ktorý pre pomenovanie poruchy reči a neschopnosti vyslovovať zložité slová vymyslel termín „dyslexia“.

4 Hoci napr. Kierkegaard považoval kresťanstvo za najvtipnejší životný štýl v dejinách sveta.

za pomerne výstredné mená, ale najmä preto, lebo humor hravo dokáže zosadzovať autority z piedestálu nedotknuteľnosti. Spomeňme si napríklad na skrývanie Aristotelovej knihy, v ktorej sa spomína humor, v Ecovom *Mene ruže*, na debatu o tom, či sa Ježiš smial, alebo na fakt, že Rád benediktínov prikazoval vyhýbať sa smiechu. Humor vie byť subverzívny a tým pádom aj nebezpečný.

V nesprávnych rukách však môže byť mocnou zbraňou autoritatívnych vládcov, upevňovania stereotypov, rasizmu, xenofóbie a pod. Príkladom sú rôzne kletky hanby a verejné posmievanie sa ľudu tzv. nepriateľom štátu ako aj menej smrtelné potvrdzovanie stereotypov prostredníctvom lacných, no populárnych vtipov. V tejto knižke si ukážeme oba typy humoru.

Nie, Shakespearovi sa venovať nebudem. Myslíme si, že knižiek, ktoré hľadajú a vysvetľujú vtipy v Shakespearovi, už existuje dosť, aj napriek tomu, že nás stále nepresvedčili o jeho údajne neprekonateľnom zmysle pre humor. Možno preto, lebo tak, ako sa o niekoľko storočí už nikto nezasmeje na obrázkoch s krátkymi kvázi vtipnými postrehmi, sa dnes len fažko vžijeme do kože šesťstoročného komika z temer robotníckej triedy. Vo všeobecnosti knihu ako médium pre zábavu vynecháme a budeme sa sústredovať predovšetkým na humor v rozhlase a v televízii. Prečo? Lebo pohľad na vývin televízneho humoru ponúkne jedinečný prehľad o spoločenskom vývine a o kultúrnych špecifikách. Podľa Halla (2007) a Medhursta (2003) obsahujú britské televízie 25 % komediálnych relácií, v krajinе je viac ako 200 komediálnych klubov a 30 festivalov venovaných humoru. Navyše o Austenovej, Lodgeovi, Jeromeovi, Mikesovi či Wodehouseovi už vzniklo toľko rozsiahlych prác, že značne prevyšuje počet strán ich diel. Iste, každému bystrejšiemu čitateľovi dôjde, že v tejto útlej knižke nepokryjeme všetko. Britský humor nie je len jeden, je

nesmierne geograficky aj triedne stratifikovaný. Pokúsime sa zostaviť skôr akýsi kánon humoru, nielen to, čo sami považujeme za najlepšie, ale aj to najobľúbenejšie a najvplyvnejšie. Na programy a komikov sa budeme pozerať cez dejinné okolnosti, za akých sa daný typ humoru zrodil. Humor takto môže prispieť do skladačky kultúrnych dejín.

Myšlienka napísaná túto knihu vznikla pri výučbe predmetu preklad filmových titulkov, pri ktorom som narazil na značné nedostatky študentov anglického jazyka v oblasti britských reálií, najmä masovej a populárnej kultúry. Knihu preto venujem predovšetkým študentom a milovníkom britských reálií a kultúry, najmä prekladateľom a tlmočníkom a aj každému, kto je za ňu ochotný zaplatiť. Najmä posledným menovaným. Veríme, že budúcim prekladateľom a tlmočníkom môže ponúknuť neoceniteľný pohľad na kultúru Veľkej Británie, ktorý je pri preklade a aj pri tlmočení nesmierne cenný.

Na mnohých miestach v knižke ponúkame aj krátke ukážky z rôznych programov a pokúšame sa hľadať vzorce úspešných komediálnych relácií. Snažíme sa to však robiť tak, aby sme z daných programov nevysali všetko zaujímavé. Jednoducho povedané, usilujeme sa to robiť menej akademicky. Čo môže byť v akademickom prostredí problém. Alebo nie. Ak tieto riadky čítate, tak očividne nie.